

Vassdragssamarbeide i Østfold og Østlandsområdet

Av fylkesingeniør Inge Eikland

Inge Eikland er ansatt som fylkesingeniør i Østfold fylke. Han er sivilingeniør fra University of Idaho 1957.

Etter foredrag i Norsk Forening for Vassdragspleie og Vannhygiene, 14. september 1972.

Når en i Østfold lenge har vært opptatt av vassdragssamarbeid har dette for det meste sin bakgrunn i to forhold. For det første ligger fylket ved utløpet av 3 større vassdrag, og blir således mottaker av forurensingsmengder fra store deler av Østlandsområdet. Til alle disse vassdrag knytter det seg store og vitale interesser, hvorav vannforsyning til husholdning og industri er de viktigste.

En slik situasjon hvor en til en viss grad føler seg prisgitt de som holder til lenger opp i nedbørfeltet, danner selvsagt grobunn for mistenksomhet. Ofte er våre mistanker berettigede, andre ganger kan det dreie seg om feilinformasjoner eller misforståelser. Når en fra tid til annen får nyss om forskjellige tiltak oppover langs vassdraget slås dette gjerne stort opp som ytterligere forurensing av vårt drikkevann. For de som arbeider med vassdragssaker, blir dette en ekstra belastning. Mange synes heller ikke å slå seg til ro med

informasjoner om at Vassdragsvesenet overvåker det hele, og at det dessuten er god kontakt mellom fylkene. Som vanlig i slike situasjoner vil den beste løsning være å ta kontakt med naboeene og snakke ut om problemene. Det å bli fortalt direkte over bordet av kolleger nedstrøms i vassdraget at dette er deres drikkevann, må en også tro vil ha en viss virkning.

Da det her dreier seg om en rekke spørsmål, også av vedvarende art, bør et slikt samarbeid skje i organiserte former.

Et felles organisasjonsmønster for samtlige vassdrag vil neppe være hensiktsmessig da disse varierer nok så mye både når det gjelder størrelse og karakter.

En har vassdrag hvor det ikke er aktuelt med samarbeid om tekniske anlegg, dette gjelder f.eks. Haldenvassdraget.

Når det gjelder Glomma er det derimot nesten sikkert at en vil komme frem til større regionale løsninger i forskjellige avsnitt. En tredje type er Vansjø/Hobølvassdraget som ikke tåler mer kloakkbelastning, og hvor en i forbindelse med overføring til

andre resipienter også må samarbeide med kommuner som ligger utenfor nedbørfeltet.

For alle vassdragene tar en sikte på frivillig samarbeid i organer som ikke vil få noen bestemmende myndighet, noe annet er lite aktuelt i dagens situasjon.

For et par år siden ble kommunene langs Haldenvassdraget enige om å danne et vassdragsforbund. Det dreier seg her om tre kommuner i Østfold og en i Akershus fylke, og er således en relativt oversiktlig sak.

Ordførerne i de 4 deltakerkommunene dannet styre, mens et fagutvalg ble sammensatt av kommuneingeniørene, 1 distriktslege, 1 herredssagronom, 1 herredsskogmester samt fylkesingeniørene. Utbyggingsavdelingen i Østfold ivaretar sekretariatfunksjonen. Det er bestemt at fagutvalget alltid deltar på styremøtene.

Forbundets formål er følgende:

- å være et kontaktorgan for kommunene i nedbørfeltet med henblikk på opplysnings- og informasjonsvirksomhet.
- å samarbeide med myndigheter og andre interesserte om forurensingsspørsmål.
- å stå for registreringer, undersøkelser og tilsynsmålinger i vassdraget.
- å samarbeide om oppsyn og kontroll med forurensinger.
- å komme med forslag til målsetting for vassdraget og gi grove retningslinjer for utnyttelsen av nedbørfeltet ut fra hensyn til vassdraget.

- å samarbeide om utbyggingstakten for renseanlegg.
- gi rettledning i forbindelse med planlegging av avløpsanlegg og eventuelt koordinere driften av renseanleggene.

Det å få formulert målsettingen for vassdraget var i dette tilfelle svært enkelt. En hadde på forhånd trukket opp den nedre grense til Femsjøens utløp for å holde det spesielle Iddefjordsproblemet utenfor, og da var det bare tale om drikkevann av høyest mulig kvalitet innenfor en totalvurdering av vassdragets utnyttelse.

Det er i denne forbindelse kanskje grunn til å stille spørsmål om ikke dette med målsetting etter hvert er blitt noe av en floskel, og en påstått mangel på sådan brukt som unnskyldning for ikke å iverksette eller prioritere nødvendige tiltak. Dette er som regel ikke holdbart. I grove trekk vil en her kunne operere med to klasser, enten drikkevann eller en kvalitet som opprettholder et brukbart fiske og ivaretar trivselsmessige krav. Med andre ord klasse 1 og 2 i Naturvårdverkets normer.

Når det gjelder Haldenvassdraget tar en sikte på å få brakt alle kontrollbare forurensinger ned til et minimum, slik at vassdragets selvrensende evne reserveres for de øvrige forurensinger samt danner en sikkerhetsmargin. Dette har rent praktisk resultert i at kravene på kloakkutslippene er fastsatt til mekanisk/kjemisk rensing med planlagt utvidelse for et biologisk trinn, og at en ved oppfølgingsmålinger kontrol-

lerer virkningen av disse tiltakene. En kunne også eventuelt bestemme grenseverdier for de forskjellige fysiske/kjemiske komponenter i vassdraget, men så lenge det er vanskelig på forhånd å fastslå vassdragets respons på ulike rensetiltak har dette ennå ikke så mye for seg.

Hva har en så hittil oppnådd med forbundet i Haldenvassdraget. Nå har samarbeidet vart bare en kort tid, og dessuten foregikk det naturligvis en viss aktivitet på forhånd.

Alle er i hvert fall nå kjent med hva som foregår i nedbørfeltet, og hvilke planer som foreligger i de forskjellige kommuner. Det legges for dagen en stor vilje til å bevare den naturressurs som vassdraget er, dette gjelder uansett kommunens beliggenhet ved vassdraget.

En har også inntrykk av at det settes pris på denne kontakten over kommune- og fylkesgrenser, og at en synes dette er en interessant og reell oppgave å arbeide med. Samtlige kommuner er nå gått i gang med prosjektering av kloakkrensaneanlegg, hvilket kan tyde på at avløpssektoren muligens er skjøvet ett hakk eller to opp på kommunenes prioritetsliste.

Når det gjelder Glomma har det lenge pågått et samarbeid mellom kommunene nedenfor Øyeren i forbindelse med en undersøkelse av vassdraget på denne strekningen. Resultatet av denne undersøkelsen viser at vannkvaliteten oppstrøms Sarpsborg er helt bestemt av det som skjer i vassdraget nord for Øyeren. Dette er i første rekke bakgrunnen til at

Østfold har tatt initiativet til opprettelse av et samarbeidsorgan for hele Glommavassdraget.

Et forbund etter konvensjonelt mønster kan her vanskelig komme på tale, da det dreier seg om ca. 70 kommuner beliggende i 5 fylker. Forslaget går derfor ut på samarbeid på fylkesplanet ved at 2 fremtredende representanter for hvert fylke deltar i et Glommautvalg. Formålene vil stort sett være som nevnt for Haldenvassdraget.

Også her bør det være et fagutvalg hvor Miljøverndepartementet, Statens vann- og avløpskontor, og utbyggingsavdelingene deltar. Andre fagetater og organisasjoner trekkes inn i den utstrekning dette er nødvendig.

På grunn av de mange arbeidsoppgaver bør det i dette tilfelle etableres et fast sekretariat.

Som nevnt vil det her mange steder være aktuelt med samarbeid om tekniske anlegg. Områder som er naturlige i en slik sammenheng, f.eks. Nedre Glommaregionen, Askimområdet og Romerike bør avgrenses og få egne samarbeidsutvalg. Ofte vil disse områdene falle sammen med de etablerte regioner, og disse utvalgene bør da legges under regionalplanrådene.

En kan her tenke seg følgende sammensetning:

- 1 repr. fra regionplanrådet
(formann)
- 2—3 kommuneingeniører
- 1 repr. fra industrien
- 1 repr. fra landbruket
- 1 hygieniker
- Utbyggingsavd. v/fylkesingeniøren
(sekretariat)

Regionplanrådet danner her politisk overbygning.

I tillegg til de generelle formål bør dette utvalget også stå for utarbeidelse av regionale VA planer, foreslå samarbeidsformer for gjennomføring av tekniske anlegg, og å koordinere planlegging, utbygging og drift av anleggene.

Der hvor et slikt område ikke faller sammen med regionen, bør nevnte utvalg ha større politisk representasjon, men det bør også her holdes god kontakt med regionplanrådet slik at det hele blir vurdert i sammenheng med den totale utnyttelsesplan.

Selv om en under planleggingen skulle komme fram til flere renseanlegg i et slikt område kan det bli aktuelt å danne et regionalt VA verk, dette vil også sannsynligvis være det mest riktige. Dog kan en tenke seg at det i første omgang er lettere å få etablert et samarbeid som bare omfatter de kommuner som knyttes til ett anlegg, hvis dette ellers er en naturlig løsning. Senere kan disse selskapene eventuelt slås sammen.

Dette spørsmålet henger til en viss grad sammen med hvilken avgifts- og tilskottsordning som blir vedtatt.